LUND UNIVERSITY

Bolognaprojekt leder till nya frågor

Carlsson, Catarina; Hellbring, Annika; Wiberg, Anna

Published in:
Infotrend: nordisk tidskrift för informtionsspecialister

2007

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

Link to publication

Citation for published version (APA):
Carlsson, C., Hellbring, A., & Wiberg, A. (2007). Bolognaprojekt leder till nya frågor. *Infotrend: nordisk tidskrift för informtionsspecialister*, *62*(2), 39-43.

Total number of authors:
3

Creative Commons License:
Ospecificerad

General rights
Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.
• Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
• You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
• You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: https://creativecommons.org/licenses/

Take down policy
If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Bolognaprojekt leder till nya frågor

Av Catarina Carlsson, Annika Kaikkonen & Anna Wiberg

Catarina Carlsson, t.h. är områdesbibliotekarie och chef för Juridiska fakultetens bibliotek vid Lunds universitet, där Annika Kaikkonen, nedan t.v. och Anna Wiberg är bibliotekarier. Anna Wiberg var också ledare för projektet "Bolognadeklarationen och informationskompetens".

A Bologna project which raises new questions
The Lund University Faculty of Law Library initiated a project entitled "The Bologna Declaration and Information Literacy" for renewing and expanding library education for law students. The project was successful, but also raised new questions about staff resources. What should be included in library education, what competence do we need as librarians, and what is needed for the Bologna process examination?

Efter att ha jobbat med att anpassa Juridiska fakultetens biblioteksundervisning efter Bolognaprocessen under våren 2006, fortsatte vi med att vidareutveckla undervisningen under hösten och började sedan undervisa enligt den nya undervisningsplanen våren 2007. Idag står vi inför nya frågor. Frågor som tangerar personalresurser, innehåll, vår egen kompetens och examination. Ska resurser för att täcka bibliotekens ökande undervisning omfördelas från grundutbildningen? Måste inte vår undervisning förändras och blir mer lik ämnesundervisningen med färre genomgångar av resurser och verktyg och mer teori och problematisering? Måste vi inte bli mer ämneskunniga? Ska vi inte flytta fokus från pedagogik till informationsvetenskap när vi diskuterar kompetensutveckling? Vill vi ha examinationsrätt?

Artikeln beskriver ett lyckat "Bolognaprojekt". Vi redogör för vilka förutsättningar vi hade, hur vi gick tillväga och vilka resultat vi kom fram till. Vi beskriver också hur vi implementerar projektet och var vi står idag.

Vilka var förutsättningarna?

Juridiska fakultetens bibliotek i Lund är ett av Sveriges större juridiska bibliotek. Biblioteket är centralt placerat i Juridiska fakultetens lokaler mitt i Lund. På biblioteket är fem bibliotekarier anställda, i huvudsak två som undervisar.

Vid Juridiska fakulteten finns ungefär tvåtusen studenter. De flesta läser på det nio terminer långa juris kandidat-programmet*. Det innebär att mellan 150 och 200 studenter antas till utbildningen varje termin. De första 6

*Enligt den gamla studieordningen före anpassningarna till Bologna

terminerna består av en grundutbildning som alla studenter följer, medan de tre sista terminerna består av fördjupningar som avslutas med en 20-poängsuppsats. Fakulteten medverkar därutöver i fyra engelskspråkiga mastersprogram och ger ett antal enstaka kurser.

Vid fakulteten undervisar cirka trettiofem universitetslektorer och professorer, ett trettiotal doktorander och ett stort antal gästföreläsare, exempelvis domare, åklagare och andra experter. Dessutom har fakultetens studenter under de senare terminerna chans att engagera sig i undervisningen och hålla i grundläggande moment. Exempel är de så kallade datalärarna som sedan många år tillbaka håller i databasgenomgångar.

I samband med Bolognaprocessen pågår ett arbete på fakulteten, och inom hela Lunds universitet, med att anpassa utbildningarna till de krav deklarationen ställer. Lunds universitets avsikt är att genomföra en kvalitetsreform med studentens lärande i centrum. Kvalitet, gränsöverskridande och samarbete är några av de ledord som universitetet vill ska genomsyra arbetet. Processen innebär också att utbildningsplaner och kursplaner revideras. Studenternas förväntade studieresultat ska framgå av planerna. Enligt högskolelagen ska studenterna kunna visa att de kan söka och värdera kunskap på vetenskaplig nivå och även kunna följa kunskapsutvecklingen inom sina områden.

I linje med detta arbete tog Juridiska fakultetens bibliotek initiativ till ett projekt som handlade om bibliotekets undervisning för att höja informationskompetensen på juris kandidatprogrammet, ”Bolognadeklarationen och informationskompetens”. Inom nätverket Lunds universitets bibliotek (LUB) utlystes vintern 2005 projektmedel för att stödja anpassningen av bibliotekens undervisning till Bologna-deklarationen. Juridiska fakultetens bibliotek var ett av de bibliotek som tilldelades medel. Tillsammans med lärare på fakulteten undersökte vi när utbildningen skulle ske, i vilken form och av vem. Vilka moment skulle lärare, bibliotekarier respektive datalärare hålla i? Dessutom ville vi få stöd för att informationskompetens skulle skrivas in som färdighet och förmåga när utbildningsplanen och kursplanerna skulle skrivas om. Projektet pågick under våren 2006 och det motsvarande i omfattning ca en person på halvfart i fyra månader.

Vilka var våra mål och hur gick vi tillväga?

Vi ställde inledningsvis samman en rad mål som vi ville nå fram till med hjälp av projektet. Ett viktigt mål var att få ett samlat grepp om biblioteksundervisningen, bland annat genom att samordna datalärarnas genomgångar av databaser med bibliotekariernas undervisning. Vi ville också följa Bolognadeklarationens normer och ställa samman förväntade studieresultat till kursplanerna och arbeta fram en progression i biblioteksundervisningen genom hela ämnesutbildningen. Ett annat mål var att kvalitet och utvärdering skulle bli två naturliga komponenter i biblioteksundervisningen. Vi ville öka samarbetet med lärarna för att bättre kunna anpassa och utforma biblioteksundervisningen efter studenternas lärande och vi ville även att projektet resulterade i att biblioteksundervisningen blev schemalagd. Undervisning som ligger på schemat riskerar i mindre grad att prioriteras bort av studenterna, vilket hade varit vanligt ditintills, och vilket resulterat i en ojämn kompetensnivå. Slutligen ville vi ta fram undervisningsmanus, för att på så sätt kvalitetssäkra undervisningen då flera bibliotekarier undervisar och även för att undvika att samma moment gås igenom flera gånger.

Projektet genomfördes till stor del i olika mötesformer. Vi samlade två till tre lärare från de tre terminer där biblioteksundervisning var planerad och la upp en serie möten för att diskutera respektive termins behov och för-

utsättningar. En liten grupp bestående av oss tre bibliotekarier (artikelförfattarna) träffades med betydligt tätare mellanrum och arbetade fram förväntade studieresultat för kursplaner och utbildningsplan samt förslag till plan för biblioteksundervisning. Förslagen diskuterades sedan i terminsgrupperna. Lärarna föreslog bland annat att vi skulle ansvara för fler områden, framförallt källkritik, ha fler undervisningstillfällen, ta över ansvaret för innehållet i datalärarnas undervisning och att bibliotekarierna och lärarna skulle ha gemensamma undervisningstillfällen på en av terminerna.

Vilka resultat kom vi fram till i projektet?

Vi kom i diskussion med lärarna fram till ett antal slutsatser om hur biblioteksundervisningen ska planeras, läggas upp och utföras. Många av våra slutsatser var lösningar som kräver ett aktivt och väl fungerande samarbete. Vi fann att det finns behov av kontinuerligt upprepade möten och att bibliotekarier bör delta i lärarmöten och terminsmöten. Slutsatserna förutsätter även att vi bibliotekarier känner trygghet i vår yrkesroll och vågar visa upp och ta ansvar för den kompetens vi besitter. Samarbetet hade ditintills varit begränsat, vilket fått till följd att det fanns en osäkerhet om vilken ansvarsfördelning som gällde mellan bibliotek, datalärare och lärare för de färdigheter och kunskaper som skulle läras ut, exempelvis databassökningar och källkritik.

Vi anser därför att det är viktigt att det finns en genomskinlighet när det gäller färdigheter och kompetenser. Vi bör sätta upp tydliga mål och förväntade studieresultat för biblioteksundervisningen och tydliggöra dessa för både lärare och studenter. Vi anser att biblioteksundervisningen till stor del bör vara styrd av vilken ämnesundervisning som bedrivs, och att biblioteksundervisningen bör knytas till problemlösande uppgifter i ämnesundervisningen. Detta medför att schemaläggningen av biblioteksundervisningen blir viktig. Att den finns med på schemat signalerar också att den är lika viktig som ämnesundervisningen.

Vi ser även att biblioteksundervisningen måste följas upp på samma sätt som övrig undervisning, i någon form av examinering och i kursvärderingar. Dessutom måste vi själva göra uppföljningar och löpande granska och utveckla form och innehåll.

Projektets idéer om hur man höjer kvaliteten i biblioteksundervisningen	
Integrering i fakulteten	• Organiserat samarbete med lärare • Bibliotekarierna har kunskap om ämnesutbildningarna och alla känner till varandras undervisning och kompetenser inom fakulteten • Ta vara på gemensamma mötesytor
Tydliga mål	• Biblioteksundervisningsmål ska vara synliga för studenter och lärare
Gemensamma mål	• Biblioteksundervisning som utformas utifrån ämnesundervisning • Lärare som tillämpar informationskompetens i ämnesundervisningen
Progression	• Planerad och genomtänkt undervisning med en progression i lärandet
Examinering	• Uppföljning och krav i förhållande till de förväntade studieresultaten
Utvärdering	• Kvalitetssäkring och möjlighet till utveckling med hjälp av kursvärderingar

Hur arbetade vi fram de förväntade studieresultaten?

Ett av målen med projektet var att ta fram förväntade studieresultat gällande informationskompetens. Fokus skulle skifta från vad vi vill lära ut till vilken förmåga eller färdighet studenterna ska kunna uppvisa efter genomgången utbildning.

Hur resonerade vi? Vi tänkte oss att progression ska ske termin för termin och dessutom under utbildningen som helhet. Presentationer av olika ämnesdatabaser kan så småningom ge en generisk kunskap om databaser, och återkommande samtal om informationskällor och värdering kan över tid ge fördjupning och sammanhang.

I formulerandet av de förväntade studieresultaten tog vi hjälp av valet av verb, adjektiv och adverb för att uttrycka progression: från identifiera och definiera till argumentera och analysera. Exempel på adjektiv och adverb: grundläggande, självständigt, avancerat. För varje termin skall studenterna ges möjlighet att förvärva ett alltmer självständigt förhållningssätt till informationskällor, sökningar och källkritik.

I skrivande stund har utbildningsnämnden vid Juridiska fakulteten tagit beslut om ny utbildningsplan och nya kursplaner. Färdigheten informationskompetens finns inskriven i alla planer som är klara, om än inte alltid exakt i form av de formuleringar som vi tog fram i projektet. Lärarlagen har, som vi hoppades på, i flera fall diskuterat formuleringarna gällande informationskompetens och tagit fram sina egna skrivningar. Även när det gäller dessa terminer har innehållet i stort sett följt våra förslag. När det gäller progressionen finns den där från grundterminerna till fördjupningsterminerna.

Vad har hänt efter projektet?

Under vårterminen 2007 har undervisningen enligt den nya undervisningsplanen dragit igång och biblioteket har ansvarat för innehåll och planering av datalärarnas genomgångar. Vår undervisning har ökat i omfattning och datalärarnas har minskat marginellt. Stödet till studenterna för att de ska kunna höja sin informationskompetens har därmed förstärkts. Hur ser undervisningstillfällena ut? Bibliotekarier ger undervisning i både stora och små grupper. Innehållet kan till exempel vara helhetsgrepp på områden som riksdagstrycket i tryck kopplat till den demokratiska processen i riksdagen och informationsresurser inom olika ämnesområden kopplade till kursuppgifter. Datalärarna arbetar med små grupper i datasal och går igenom databaser, men även ordbehandlingsprogram och digitala rutiner kring inlämning av uppsatser. Alla momenten finns inlagda i terminernas scheman och vårterminens undervisningstillfällen har varit fullsatta. Vi deltar i terminsmöten på de flesta av grundutbildningens terminer. Uppföljningar görs efter varje nytt undervisningstillfälle och datalärarna tar in utvärderingar efter sina genomgångar.

Det finns områden som vi ska fortsätta att utveckla, till exempel hur biblioteksundervisningen ska ingå i alla terminers kursvärderingar, innehållet i undervisningen och examineringen av informationskompetens. För närvarande examinerar lärarna studenternas kompetens i att bland annat söka och värdera information genom att bedöma hur väl de har använt och valt material i sina uppgifter och uppsatser.

Projektet har också diskuterats i olika sammanhang. Hösten 2006 höll biblioteket i en gemensam personaldag på fakulteten. Vi diskuterade strategiarbete och organisation av arbetsuppgifter. Bolognaprojektet ingick i presentationen. Projektet har även presenterats inom nätverket LUB och på nationella seminarier om Bologna.

Våra reflektioner efter projektet

Hösten 2005 började vi inom nätverket Lunds universitets bibliotek (LUB) diskutera Bolognadeklarationen och vad den skulle innebära för biblioteken. Vi talade om förväntade studieresultat, progression, examination, samarbete med lärarna och utvärdering. På Juridiska fakultetens bibliotek hade vi ungefär samtidigt fått i uppdrag av fakultetsledningen att

ta fram en undervisningsplan för bibliotekets undervisning inom grundutbildningen. Bolognaprojektet kom att ligga väl i linje med intresset inom fakulteten och blev också ett positivt verktyg för att lyfta fram biblioteksundervisningen och bibliotekariernas kompetens i samarbetet med lärarna.

Inom Juridiska fakulteten har vi många kontaktytor mellan personalen, mellan lärare, forskare, studenter, bibliotekarier, IT-personal och administrativ personal vilket underlättar allt samarbete. Utbildningarna inom juridik och yrkesutövandet som jurist förutsätter också mycket hantering av informationsresurser i form av till exempel förarbeten, lagtexter, kommentarer och rättsfall. Behovet av att behärska informationssökning är stort. Detta behov hade i många år huvudsakligen mötts, inom juris kandidat-programmet, i form av datalärarnas genomgångar av databaser och bibliotekariernas två till tre undervisningstillfällen. Efter Bolognaprojektet och definitionen av färdigheten och förmågan informationskompetens i utbildningsplan och kursplaner kommer biblioteket att erbjuda grundutbildningen undervisning på alla terminer där det finns behov, och omfattningen kommer troligtvis att fortsätta att öka. Framöver kommer vi också att se över behoven dels från doktorander och forskare/lärare och dels från studenterna på mastersutbildningarna och de enstaka kurserna.

Bolognaprojektet hade goda förutsättningar att lyckas, och arbetet blev framgångsrikt inom fakulteten. Som det enskilt viktigaste resultatet ser vi inkluderandet av informationskompetens i utbildningsplan och kursplaner. Att studenterna efter genomgången utbildning ska kunna visa förmåga att vara informationskompetenta förankrar informationskompetensen i ämnesundervisningen och skapar positiva förväntningar på biblioteket.

Vid Juridiska fakultetens bibliotek är vi idag mitt uppe i att genomföra den utvidgade undervisningen och har börjat planera nya moment. Bolognaprojektet har lett fram till många nya frågor. Vi står inför frågan hur vi personellt ska kunna möta undervisningsbehoven. Får vi utökade resurser eller måste vi omprioritera verksamheten? Utökande eller omfördelning av resurser till verksamheten hänger som vi ser det samman med frågan om biblioteksundervisningens relation till grund- och forskarutbildningarna. När informationskompetens finns med i utbildningarnas kursplaner är biblioteksundervisningen en angelägenhet också för ämnesutbildningarna och då kanske resursomfördelningar ska göras inom till exempel grundutbildningen?

Vi funderar över innehållet i undervisningen och vår egen kompetens i förhållande till det. Måste vi inte arbeta med undervisningen på ett annat sätt som mer liknar ämneslärarnas? Att förlita sig på tillämpningsövningar i databaser eller att koppla genomgångar till samlingar som vi gjort hitintills är kanske inte tillräckligt. Vi anser inte att det är pedagogisk färdighet som vi i första hand saknar utan ämneskunskap, i vårt fall i juridik, och teoretiserande av vår egen kunskap, av informationsvetenskap. Vidareutbildningar för oss som undervisar på Juridiska fakultetens bibliotek kommer framöver framförallt att handla om introduktioner till juridikens olika områden och informationsvetenskap.

Förväntade studieresultat i kursplanerna väcker också frågan om examinationsrätt. Ska bibliotekarier ha examinationsrätt? Vill vi ha det, och i så fall varför? Om vi i framtiden skulle komma att examinera, vad ska vi examinera på? Om vi ska examinera måste vi kanske, åtminstone på senare terminer, bottna examination i mer teoretiska och metodologiska resonemang.

För den som är intresserad av projektrapporten finns den att hitta på Juridiska fakultetens biblioteks hemsida http://www.jur.lu.se/biblioteket